

حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده، دوستان و معلمان و ابعاد مختلف شخصیت جامعه‌پسند

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۳/۲۱

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۳/۲۸

ستار صیدی^۱
مجید صفاری‌نیا^۲

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین ابعاد حمایت اجتماعی ادراک‌شده با ابعاد رفتارهای جامعه‌پسند در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج انجام شده است.
روش: شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر با جامعه آماری دانشجویی ۱۲۲۵۴ نفری و حجم نمونه‌ای برابر ۳۷۳ نفر (۱۴۷ دختر و ۲۲۶ پسر)، متناسب با جمعیت مورد مطالعه از دانشکده‌های مختلف به شیوه تصادفی طبقه‌بندی شده انتخاب شدند. ابزارهای بکار گرفته شده شامل مقیاس حمایت اجتماعی ادراک‌شده (پارک و همکاران، ۲۰۰۲) و پرسشنامه شخصیت جامعه‌پسند (پنر، ۲۰۰۲) بوده است. تحلیل داده‌ها با روش تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به شیوه گام‌به‌گام و به کمک نرم افزار SPSS ۱۸ انجام شد.

یافته‌ها: نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که بُعد حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده پیش‌بین معنی‌دار همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران در دختران و پسران است. در عامل کمک‌رسانی نیز تنها در دختران حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده پیش‌بین معنادار کمک‌رسانی است و در پسران هیچ یک از ابعاد نمی‌توانند کمک‌رسانی را پیش‌بینی کنند. در رفتار جامعه‌پسند هم بُعد حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده پیش‌بین رفتارهای جامعه‌پسند در ارتباط با هر دو جنس بوده و رابطه معنی‌داری را نشان می‌دهد و در دختران علاوه بر بُعد حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده، حمایت اجتماعی ادراک‌شده از معلمان نیز پیش‌بین رفتارهای جامعه‌پسند است.
نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان می‌دهند حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده بیشترین نقش را در پیش‌بینی همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران، کمک‌رسانی و رفتارهای جامعه‌پسند دارد.

کلید واژگان: جنسیت، حمایت اجتماعی ادراک‌شده، شخصیت جامعه‌پسند

^۱ دانشجوی دکتری روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج (نویسنده مسئول) saidi.s1982@gmail.com

^۲ دانشیار گروه روان‌شناسی دانشگاه پیام‌نور m.saffarinia@yahoo.com

Perceived Social Support from Family, Friends, and Teachers, and Different Dimensions of Pro-social Personality

Saidi, S.

Saffarinia, M.

Abstract

Introduction: The present study aims at investigating the relationship between perceived social support dimensions and dimensions of pro-social behaviors among male and female students at Islamic Azad University, Sanandaj branch.

Method: 373 students (147 female, 226 male) participated in this study. They were selected based on stratified randomization. They answered perceived social support (Park, et. al, 2002), and pro-social personality questionnaire (Pener, 2002). Data analysis was conducted by multiple linear regression analysis through step by step methods.

Results: The results from this study show that perceived dimension of social support from family was a meaningful predictor of Other-oriented empathy in girls and boys. Furthermore, regarding helpfulness factor, social support perceived from family was a meaningful predictor of helpfulness in girls only, and no dimension could predict helping in boys. Also in pro-social behavior, dimension of perceived social support from family can be a meaningful predictor of pro-social behaviors in relation to both boys and girls. In addition, social support perceived from teachers was also a predictor of pro-social behaviors in girls.

Conclusion: Findings show that social support perceived from family has the greatest role in predicting Other-oriented empathy, helpfulness, and pro-social behaviors.

Keywords: Gender, perceived social support, pro-social personality

مقدمه

ویلز (۱۹۹۱) «حمایت اجتماعی»^۱ را این‌گونه تعریف کرده است: ادراک یا تجربه‌ی یک فرد از این که او را دوست دارند، از او مراقبت می‌کنند، به او حرمت و ارزش می‌دهند و او را بخشی از یک شبکه‌ی اجتماعی با مساعدت‌ها و تعهدات به شمار می‌آورند (به نقل از تیلور، شرمن، کیم، جارچو، تاکاگی و داناگان^۲، ۲۰۰۴). حمایت اجتماعی به عنوان حمایتی تعریف می‌شود که فرد از خانواده، دوستان، سازمان‌ها و سایر افراد دریافت می‌کند. تعاملات فرد با خانواده و حمایتی که او از محیط و سایرین دریافت می‌کند، اثرات مثبتی بر وی دارد و سبب می‌شود پویایی‌های روان‌شناختی او افزایش یافته و به وی در جنبه‌های عاطفی، شناختی و جسمانی کمک کند (گیولاکتی^۳، ۲۰۱۰). منظور از حمایت اجتماعی میزان ادراک فرد از محبت و حمایت خانواده، دوستان و اطرافیان وی، در مقابل استرس‌ها و حوادث است.

به اعتقاد پندر و همکاران (۲۰۰۲) حمایت اجتماعی شبکه‌ای از ارتباطات بین‌فردی است که مهیاکننده‌ی یاری، همراهی، همدستی و تغذیه‌ی عاطفی است. حمایت اجتماعی شامل تعاملات بین‌فردی نظیر مسایل احساسی (اظهار مراقبت، تشویق، همدردی)، کمک‌رسانی (خدمات، پول و یا اطلاعات) و تصدیق (بازخوردهای سودمند، تشکر) می‌باشد (به نقل از یاراحمدی^۴، ۱۳۹۰). روابط مثبت و حمایتی اطرافیان می‌تواند در خدمت ترویج و ارتقاء جامعه‌پسندی برای سهیم‌شدن و پاسخ به احساسات دیگران باشد. از این رو، رابطه مادر- فرزند زیمینه اولیه برای پژوهش بر روی رفتار جامعه‌پسند^۵ بوده است. با این وجود، نقش دیگر اعضای خانواده (پدر و خواهر و برادر)، دوستان، همسالان، معلمان و جامعه بزرگتر در رشد همدلی با دیگران و نگران بودن در مورد دیگران مورد توجه بوده است.

نتایج تحقیقات اخیر، رابطه حمایتی والد- فرزند را به عنوان یک پایه و اساس مهم برای رشد رفتار جامعه‌پسند نشان داده است. به عنوان مثال، تحقیقات نشان می‌دهد که پیوند مادرانه (مثل گرمی^۶، عاطفه مثبت^۷) با سطوح بالاتری از رفتار جامعه‌پسند در نوجوانان نسبت به غریبه‌ها^۸، دوستان و خانواده همراه است (کر، بک، شاتاک، کاتار و اوریبورو^۹، ۲۰۰۳؛ لیندسی، کولول، فرابوت، رم و مک‌کینون- لوئیس^{۱۰}، ۲۰۰۸). در واقع، روابط دو طرفه‌ای بین رفتار جامعه‌پسند کودکان و حساسیت مادرانه نیز یافت شده است (نیوتن، لایبل، کارلو، استیل و مک‌گینلی^{۱۱}، ۲۰۱۴). علاوه بر این، والدینی که در فعالیت‌های فرزندشان (به‌ویژه فعالیت‌های جامعه‌پسند) درگیرند و الگوی رفتار کمک‌رسانی^{۱۲} هستند نوجوانان را به شرکت در رفتارهای جامعه‌پسند خود- انگیزته^{۱۲} نسبت به غریبه‌ها و خانواده

¹ social support

² Taylor, Sherman, Kim, Jarcho, Takagi & Dunagan

³ Gülaçti

⁴ pro-social behavior

⁵ warmth

⁶ positive affect

⁷ strangers

⁸ Kerr, Beck, Shattuck, Kattar & Uriburu

⁹ Lindsey, Colwell, Frabutt, Chambers & MacKinnon-Lewis

¹⁰ Newton, Laible, Carlo, Steele & McGinley

¹¹ helping behavior

¹² self-motivated

تشویق می‌کنند (استوکاس، سوییس، دیو، گویکولیا و سیمونز^۱، ۱۹۹۹). و والدینی که رفتار مشارکتی والدی و ارتباط نوجوان - والدی بالا را منعکس می‌سازند نیز به طور مستقیم رفتارهای جامعه‌پسند نسبت به اعضای خانواده، و همچنین رفتارهای جامعه‌پسند نسبت به غریبه‌ها و دوستان را از طریق خود-تنظیمی و همدلی در کودکان قابل پیش‌بینی می‌سازند (پادایلا-واکر و کریستینسن^۲، ۲۰۱۱).

تحقیقات بر روی نقش پدران در رشد رفتار جامعه‌پسند نتایج متناقضی به همراه داشته است. مشابه مادران مشخص شده است که ویژگی‌های والدی پدران^۳ به طور مثبتی با رفتار جامعه‌پسند کودکان در ارتباط است (به عنوان مثال، داویدو و گروسیک^۴، ۲۰۰۶)، هر چند مطالعات دیگر نشان می‌دهد که تأثیر پدران نسبت به مادران ضعیف‌تر است (به عنوان مثال، هیستینگز، مک‌شانه، پارکر و لادها^۵، ۲۰۰۷؛ نیکرسن، مله و پرینسیوتا^۶، ۲۰۰۸؛ پادایلا-واکر و کریستینسن، ۲۰۱۱) و یا تأثیری ندارد (هیستینگز، روبین و دروز^۷، ۲۰۰۵). پدران نسبت به مادران ممکن است تأثیر کمتری بر نگرانی فرزندان‌شان در مورد دیگران، به دلیل سطوح متنوع‌تری از دخالت آنها با فرزندان، داشته باشند. به عنوان مثال، گروسیک و همکاران (۱۹۹۷) نشان دادند که پدران نسبت به مادران از رفتار جامعه‌پسند فرزندان‌شان در خانه کمتر آگاه بودند.

رفتار جامعه‌پسند در روابط نزدیک خانوادگی بیشتر از رفتار جامعه‌پسند نسبت به غریبه‌ها است و به احتمال زیاد با میل به حفظ روابط برانگیخته می‌شود (به عنوان مثال، آماتو، ۱۹۹۰؛ ایبرلی و مونتامیر، ۱۹۹۹؛ به نقل از پادایلا-واکر و کریستینسن، ۲۰۱۰). رفتار جامعه‌پسند نسبت به دوستان نیز بیشتر از غریبه‌ها بود، اما رفتار جامعه‌پسند نسبت به خانواده تنها با صفات غیرموقعیتی^۸ همراه بود. در واقع، این مطالعه نشان داد که تنها پیش‌بینی‌کننده قابل توجه رفتار جامعه‌پسند نسبت به خانواده مادری مثبت بود، این امر اهمیت درک واضح‌تر ماهیت و کیفیت روابط خانوادگی به عنوان پیش‌بین رفتار جامعه‌پسند نسبت به اعضای خانواده را نشان می‌دهد (پادایلا-واکسلر و کریستینسن، ۲۰۱۰).

والدین به حمایت از کودکان فراتر از دوران کودکی و نوجوانی ادامه می‌دهند، و اغلب حمایت ملموس اطلاعاتی و عاطفی را در طول دوران بلوغ و بزرگسالی فراهم می‌آورند (فینگرمن، میلر، بیردیت و زاریت^۹، ۲۰۰۹). همچنین، فرزندان بزرگسال قویاً به ارائه کمک به والدین پیر می‌پردازند. بنابراین، بیشتر تبادل حمایت‌ها بین والدین و فرزندان رخ می‌دهد (بوهل^{۱۰}، ۲۰۰۹)، با این حال تعهد در به سرعت جبران کردن کمک در روابط والد-فرزند از اهمیت کمی برخوردار است (لنگ، واگنر و نیر^{۱۱}، ۲۰۰۹).

¹ Stukas, Switzer, Dew, Goycoolea & Simmons

² Padilla-Walker & Christensen

³ fathers' parenting characteristics

⁴ Davidov & Grusec

⁵ Hastings, McShane, Parker & Ladha

⁶ Nickerson, Mele & Princiotta

⁷ Hastings, Rubin & DeRose

⁸ dispositional traits

⁹ Fingerman, Miller, Birditt & Zarit

¹⁰ Buhl

¹¹ Lang, Wagner & Neyer

روابط با خواهر و برادران یک چارچوب منحصر به فردی را برای کودکان در آموختن تعاملات اجتماعی^۱، شامل رفتار جامعه‌پسند فراهم می‌کند، زیرا آنها متفاوت از هر دوی پدر و مادر هستند. کودکان زمان بیشتری را در موقعیت‌های بازی^۲ که نیاز به سهیم‌شدن با خواهر و برادر است تا با والدین، صرف می‌کنند، و فرصت‌های بیشتری برای ارائه کمک به خواهر و برادر تا والدینشان دارند. بنابراین، خواهر و برادر بزرگتر از این فرصت کمک و مراقبت از خواهر و برادر کوچکتر برخوردارند (وایتینگ و وایتینگ^۳، ۱۹۷۵). محققان حتی در سنین بسیار پایین، شواهدی از رفتار جامعه‌پسند را در میان خواهر و برادران پیدا کرده‌اند (دان و مان^۴، ۱۹۸۶)، اگرچه به نظر نمی‌رسد داشتن یک خواهر و یا برادر، دست کم در کودکان خردسال‌تر، تأثیری در اعمال جامعه‌پسند با همسالان بگذارد (دیمتریو و هی^۵، ۲۰۰۴). اما روابط خواهر و برادری مثبت ممکن است فرصت‌هایی را در مورد یادگیری راجع به نیازهای دیگران و نحوه مراقبت مؤثر از دیگران در اختیار کودکان بگذارد، همچنانکه در پژوهش‌ها (برای مثال، لام، سولمایر و مک‌هیل^۶، ۲۰۱۲)، گرمی/ تعارض اندک خواهر و برادری در طول زمان در یک نمونه از نوجوانان با همدلی بالاتر در ارتباط بود.

در مورد دوستان و همسالان نیز، همسالان وضعیت برابری با یکدیگر دارند و در نتیجه باید یاد بگیرند با یکدیگر و به جای هم مشارکت کنند. بنابراین تعاملات همسالان^۷ فرصت‌های بیشتری برای یادگیری مهارت‌های جامعه‌پسند^۸ فراهم می‌کند. بر این اساس، محققان گزارش داده‌اند که کودکان و نوجوانان از دوستانشان نیز به عنوان الگوی رفتار یکدیگر یاد می‌گیرند. به عنوان مثال، هسیلاجر، هارتاپ، ون‌لیشاوت و ریکسن-والراون^۹ (۱۹۹۸) نشان دادند کودکانی که بیشتر شبیه به یک دوست بودند تا یک آشنای همسال، کمک و رفتار تعاونی بیشتری را گزارش کردند. کودکان با دوستانی که نسبت به خودشان جامعه‌پسندترند مهربان‌تر و باملاحظه‌تر بودند، در حالی که آنها با دوستانی که کمتر جامعه‌پسندند، کاهش رفتارهای مشابه را نشان دادند (وینزل، بری و کالدول^{۱۰}، ۲۰۰۴). همچنین نشان داده شده است کودکانی که کمک می‌کنند و با همکلاسی‌هایشان مشارکت می‌نمایند محبوب‌تر هستند (واردن و مک‌کینون^{۱۱}، ۲۰۰۳)، و کسانی که نועدوست هستند تعداد دوستان بیشتری دارند (مک‌گوایر و ویسز^{۱۲}، ۱۹۸۲). به نظر می‌رسد که اقدام در جهت جامعه‌پسندی ممکن است واکنش‌های مثبتی را از جانب همسالان و نیز تسهیل شکل‌گیری رابطه دوستی که به نوبه خود در تداوم رفتار جامعه‌پسند مؤثر است در پی داشته باشد.

¹ social interactions

² play situations

³ Whiting

⁴ Dunn & Munn

⁵ Demetriou & Hay

⁶ Lam, Solmeyer & McHale

⁷ peer interactions

⁸ pro-social skills

⁹ Haselager, Hartup, van Lieshout & Riksen-Walraven

¹⁰ Wentzel, Barry & Caldwell

¹¹ Warden & Mackinnon

¹² McGuire & Weisz

وینزل (۲۰۰۲) نشان داد معلمانی که کمتر پرورش‌دهنده و تشویق‌کننده بودند دانش‌آموزانی داشتند که نمره‌های پایین‌تری در مشارکت^۱، کمک‌رسانی، و "خوب‌بودن"^۲ به حال همکلاسی‌هایشان دریافت کردند. روش معلمان در پاسخ به رفتار کودکان مهم است، برخی از کارهای اولیه نشان داده است که وقتی معلمان از دانش‌آموزان خواستند مفید باشند و یا مشارکت کنند و سپس بازخورد مثبت^۳ (به عنوان مثال، لبخند زدن و ستایش) برای این رفتارها را ارائه دادند، کودکان به احتمال بیشتری به رفتار جامعه‌پسند در کلاس درس خود گرفتند (آیزنبرگ، کامرون، تریون و دودیز^۴، ۱۹۸۱). در یک مطالعه آزمایشی، معلمان برای تشویق و پاداش دادن به رفتار جامعه‌پسند در مدرسه به عنوان بخشی از یک برنامه پیشگیری از خشونت سراسری در کلاس، تا ۵ سال آموزش داده شدند. نتایج، افزایش گزارش دانش‌آموزان از رفتار جامعه‌پسندشان یک سال بعد از اجرای برنامه را نشان داد (فالانری^۵ و همکاران، ۲۰۰۳).

از آنجایی که خانواده، هم به عنوان سرمشق و هم منبع معیارهای رفتار آشکار اهمیت دارد (آیزنبرگ و فابس^۶، ۱۹۹۸)، والدین افراد جامعه‌پسند معمولاً خودشان هم جامعه‌پسند هستند. آنها الگوهای رفتار جامعه‌پسند را نشان می‌دهند و بچه‌ها را به سمت داستان‌ها، فیلم‌ها و برنامه‌های تلویزیونی هدایت می‌کنند که همکاری، مشارکت و همدلی را به تصویر می‌کشند و همدردی، بخشندگی و مساعدت را تشویق می‌کنند (سینگر و سینگر^۷، ۱۹۹۸). روابط با خواهران و برادران نیز آزمایشگاه مهمی برای آزمون رفتار محبت‌آمیز و درک یادگیری شخص دیگر است. همسالان و معلمان نیز می‌توانند سرمشق و تقویت‌کننده رفتار جامعه‌پسند باشند (آیزنبرگ و فابس، ۱۹۹۸). لذا پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش هر یک از ابعاد ادراک حمایت اجتماعی از سوی خانواده، دوستان و معلمان در رفتارهای جامعه‌پسند دانشجویان انجام شد. زیرا با نقش داشتن ادراک حمایت اجتماعی در رفتارهای جامعه‌پسند می‌توان برای افزایش آن برنامه‌ریزی کرد و این کاربردهای ضمنی زیادی در برخواهد داشت.

روش

این پژوهش از نظر اجرا جزء پژوهش‌های توصیفی-همبستگی و از لحاظ هدف جزء پژوهش‌های کاربردی است. شرکت‌کنندگان پژوهش با جامعه آماری ۱۲۲۵۴ نفری و حجم نمونه‌ای برابر ۳۷۳ نفر (شامل ۱۴۷ دختر و ۲۲۶ پسر) است که متناسب با جمعیت مورد مطالعه از دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان به شیوه تصادفی طبقه‌بندی شده انتخاب شده و با اظهار علاقه و تمایل خود در پژوهش شرکت کرده‌اند. تحلیل داده‌ها با روش تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به شیوه گام‌به‌گام و به کمک نرم افزار SPSS نسخه ۱۸ انجام شد.

¹ sharing

² being nice

³ positive feedback

⁴ Eisenberg, Cameron, Tryon & Dodez

⁵ Flannery

⁶ Fabes

⁷ Singer

ابزار پژوهش

شرکت کنندگان با اظهار تمایل و بدون ذکر نام و نام خانوادگی به پاسخگویی به سئوالات مقیاس‌های زیر پرداختند:

- **مقیاس حمایت اجتماعی ادراک‌شده:** این آزمون که توسط پارک و همکاران در سال ۲۰۰۲ ساخته شده از سه بخش مشابه خرده آزمون‌های حمایت از سوی والدین، حمایت از سوی دوستان و حمایت از سوی معلمان تشکیل شده است. هر بخش دارای ۱۲ گویه است. این پرسشنامه بر اساس مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ تا ۷ تنظیم شده است که به ترتیب به گزینه‌های (اصلاً و ابداً) نمره ۱، (خیلی کم) نمره ۲، (کم) نمره ۳، (متوسط) نمره ۴، (تاحدودی) نمره ۵، (زیاد) نمره ۶، و (خیلی زیاد) نمره ۷ تعلق می‌گیرد که بر این اساس کمینه نمره در هر خرده آزمون ۱۲ و بیشینه ۸۴ خواهد بود و در کل سه نمره برای سه بخش آزمون به دست می‌آید.

پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک‌شده توسط مرتضوی (۱۳۸۳) ترجمه شده و سپس بر روی نمونه‌هایی از دانش‌آموزان سه سال اول دبیرستان‌های تهران هنجاریابی شده است. از داده‌های ایرانی برای محاسبه ضرایب پایایی (ثبات) و روایی (اعتبار) استفاده گردیده است. مرتضوی برای تعیین پایایی این پرسشنامه از روش تعیین ضریب آلفای کرونباخ برای هر بخش به طور جداگانه استفاده کرده است که عبارتند از: حمایت اجتماعی ادراک‌شده از والدین (۰/۹۳)، حمایت اجتماعی از سوی معلمان (۰/۹۲) و حمایت اجتماعی از سوی دوستان (۰/۹۴). بعلاوه، یاراحمدی نیز ضریب آلفای کرونباخ هر بخش را به ترتیب برای حمایت اجتماعی ادراک‌شده از والدین (۰/۸۰)، معلمان (۰/۹۰)، دوستان (۰/۹۳) و کل پرسشنامه (۰/۹۱) به دست آورده است (یاراحمدی، ۱۳۹۰).

- **پرسشنامه شخصیت جامعه‌پسند:** این ابزار که توسط لوئیس پندر^۱ (۲۰۰۲) ساخته شده است معمولاً به عنوان مقیاسی عمومی در روان‌شناسی اجتماعی برای ارزیابی گرایش‌های جامعه‌پسند از منظر صفات شخصیتی به کار می‌رود. این پرسشنامه در پژوهش صفاری‌نیا و باجلان (۱۳۹۰) ابتدا به زبان فارسی ترجمه و سپس نسخه ترجمه‌شده فارسی به انگلیسی برگردانده شده است. پس از بررسی استادان روان‌شناسی، نسخه فارسی پرسشنامه شخصیت جامعه‌پسند ۳۰ گویه‌ای تهیه و بر روی ۸۵۰ دانشجوی (۴۶۲ زن و ۳۸۸ مرد) دانشگاه پیام‌نور و دانشگاه آزاد اسلامی اجرا شده است. این پرسشنامه از هفت خرده مقیاس مسئولیت اجتماعی (SR)، ارتباط همدلانه (EC)، نگاه از منظر دیگران (PT)، پریشانی فردی (PD)، استدلال اخلاقی دو جانبه (M)، سایر استدلال‌های جهت‌گیری شده (O)، و نودوستی خودگزارشی (SRA) تشکیل شده است که در اصل دو عامل همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران و کمک‌رسانی را می‌سنجد. روش نمره‌گذاری این ابزار که در یک مقیاس پنج درجه‌ای براساس طیف لیکرت برای هر سؤال از صفر تا چهار ارزیابی می‌شود بدین گونه است که: عامل ۱، همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران: مجموع نمرات (SR + EC + PT + O + M) و عامل ۲، کمک‌رسانی: مجموع نمرات (PD) و (SRA) است.

در پژوهش صفاری‌نیا و باجلان (۱۳۹۰) پایایی پرسشنامه با استفاده از روش بازآزمایی برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۹۸ و برای خرده مقیاس‌های آن به ترتیب بین ۰/۴۲ تا ۱ و با استفاده از روش ضریب همسانی درونی برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۷۹ به دست آمد که میزان رضایت بخشی است. همچنین نتایج پژوهش با استفاده از روایی همزمان پرسشنامه با پرسشنامه شخصیت پنج عاملی NEO-FFI نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت

^۱ Penner

معنی‌دار بین پرسشنامه شخصیت جامعه‌پسند و پرسشنامه شخصیت پنج عاملی ($I=0/46$) بود. به علاوه نتایج با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که ساختار دو عاملی در جامعه ایرانی برآزش خوبی دارد. همسانی درونی این مقیاس با استفاده از روش آلفای $0/87$ به دست آمد. همچنین ضریب آلفا در این پژوهش نیز با حجم نمونه ($n=373$) محاسبه شد که ضرایب مسئولیت اجتماعی ($0/62$)، ارتباط همدلانه ($0/42$)، نگاه از منظر دیگران ($0/34$)، پریشانی فردی ($0/32$)، استدلال اخلاقی دو جانبه ($0/74$)، سایر استدلال‌های جهت‌گیری‌شده ($0/71$) و نوعدوستی خودگزارش‌دهی ($0/65$) به دست آمد.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر مجموع ۳۷۳ شرکت‌کننده که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج مشغول به تحصیل بودند پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند. جدول ۱ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی متغیرهای مورد پژوهش را به تفکیک جنسیت و دانشکده محل تحصیل نشان می‌دهد.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی گروه نمونه به تفکیک جنسیت و دانشکده محل تحصیل

دانشکده	تعداد نمونه دختر	تعداد نمونه پسر	تعداد کل نمونه
پرستاری و مامایی	۲۲	۶	۲۸
تحصیلات تکمیلی	۹	۱۶	۲۵
دامپزشکی	۱	۱۱	۱۲
روان‌شناسی و علوم تربیتی	۱۳	۶	۱۹
علوم انسانی	۳۳	۴۰	۷۳
علوم پایه	۲۴	۱۱	۳۵
فنی و مهندسی	۳۲	۱۲۰	۱۵۲
کشاورزی و منابع طبیعی	۱۳	۱۶	۲۹
جمع کل	۱۴۷	۲۲۶	۳۷۳

میانگین، انحراف معیار و ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرها در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: میانگین، انحراف معیار و ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱ حمایت ادراکی از والدین	۷۱/۳۴۸۵	۱۲/۴۴۹۱۱	۱					
۲ حمایت ادراکی از دوستان	۵۹/۲۷۰۸	۱۶/۱۰۲۹۷	۰/۲۳۷**	۱				
۳ حمایت ادراکی از معلمان	۴۵/۱۹۵۷	۱۶/۱۶۳۷۰	۰/۱۵۶**	۰/۲۶۶**	۱			
۴ همدلی	-۲/۶۷۲۹	۴/۵۰۶۳۰	۰/۱۰۸*	۰/۰۱۶	۰/۰۱۹	۱		
۵ کم‌کسانی	۵۷/۶۲۳۴	۱۰/۰۰۶۳۲	۰/۲۷۰**	۰/۱۳۳**	۰/۱۴۱**	۰/۱۹۰**	۱	
۶ رفتار جامعه‌پسند	۵۵/۲۵۵۴	۱۱/۴۲۸۲۳	۰/۲۶۱**	۰/۱۳۰*	۰/۱۴۰**	۰/۵۵۶**	۰/۸۸۹**	۱

** و * $P < 0/01$ و $P < 0/05$

براساس مندرجات جدول ۲، حمایت اجتماعی ادراک‌شده از والدین با همدلی ($P < 0/05$)، کمک‌رسانی و رفتار جامعه‌پسند ($P < 0/01$) رابطه مثبت و معنی‌دار دارد. حمایت اجتماعی ادراک‌شده از دوستان نیز با کمک‌رسانی ($P < 0/01$) و رفتار جامعه‌پسند ($P < 0/05$) رابطه مثبت و معنی‌دار دارد. همچنین، حمایت اجتماعی ادراک‌شده از معلمان هم با کمک‌رسانی و رفتار جامعه‌پسند رابطه مثبت و معنی‌دار را نشان می‌دهد ($P < 0/01$).

در جدول ۳ ضرایب بی، بتا، تی و سطح معنی‌داری مربوط به رگرسیون خطی چندگانه برای بررسی این فرضیه که بین ابعاد حمایت اجتماعی ادراک‌شده و عوامل شخصیت جامعه‌پسند در دو جنس ارتباط معنادار وجود دارد آمده است.

جدول ۳: ضرایب بی، بتا، تی و سطح معنی‌داری مربوط به رگرسیون خطی چندگانه شخصیت جامعه‌پسند بر متغیرهای

پیش‌بین در دو جنس						
عوامل شخصیت جامعه‌پسند	جنسیت	متغیرهای پیش‌بین	ضریب بی	بتا	تی	سطح معنی‌داری
عامل ۱ (همدلی جهت-گیری‌شده به سمت دیگران)	پسر	حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده	۲۲۵٫	۳۹۸٫	۴٫۶۷۳	۰٫۰۰
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از دوستان		۰۸۴٫	۱٫۲۵۶	NS*
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از معلمان		۰۵۷٫	۸۷۴	NS*
	دختر	حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده	۲۰۹٫	۳۱۲٫	۲۶۰۹	۰٫۱۰
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از دوستان		۰۵۷٫	۶۹۷	NS*
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از معلمان	۱۱۲٫	۱۷۴٫	۲٫۱۶۶	۰٫۳۲
عامل ۲ (کمک‌رسانی)	پسر	حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده	۰۳۹٫	۰۹۰٫	۱٫۲۶۶	NS*
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از دوستان	۰۰۸٫	۰۳۱٫	۰٫۳۲۳	NS*
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از معلمان	-۰۱۷	-۰۰۶۲	-۰۸۶	NS*
	دختر	حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده	۰۸۸٫	۱۸۹٫	۲٫۳۱۷	۰٫۲۲
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از دوستان		-۰۲۷	-۰۳۳۵	NS*
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از معلمان		۰۸۲٫	۰۹۹۵	NS*
مجموعه شخصیت جامعه‌پسند	پسر	حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده	۲۳۷٫	۳۹۴٫	۴٫۵۹۶	۰٫۰۰
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از دوستان		۱۰۶٫	۱٫۵۸۴	NS*
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از معلمان		۰۴۱٫	۶۳۴	NS*
	دختر	حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده	۲۹۰٫	۲۳۴٫	۲٫۸۹۹	۰٫۰۴
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از دوستان		-۰۰۷	-۰۰۸۷	NS*
		حمایت اجتماعی ادراک‌شده از معلمان	۱۴۵٫	۱۷۹٫	۲٫۳۴۱٫	۰٫۲۷

NS*=Not Significant

برای بررسی رابطه بین ابعاد حمایت اجتماعی ادراک‌شده و عوامل شخصیت جامعه‌پسند در دو جنس از تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به صورت جداگانه برای دو جنس استفاده شد. عوامل شخصیت جامعه‌پسند به عنوان متغیر ملاک و سه بعد حمایت اجتماعی ادراک‌شده به عنوان متغیرهای پیش‌بین وارد معادله رگرسیون چندگانه شدند. برای تحلیل رگرسیون از روش گام‌به‌گام استفاده شد تا بتوان متغیرهایی را که با کنترل متغیرهای پیش‌بین قادر به افزایش قدرت پیش‌بینی مدل نیستند از معادله رگرسیون حذف کرد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون برای پسران در جدول ۳ آمده که نشان‌دهنده آن است که همدلی جهت‌گیری‌شده به سمت دیگران در پسران تنها بوسیله حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده ($B=298$) پیش‌بینی می‌شود ($P < 0/000$ و $F(1, 224) = 21/840$). این متغیر حدود ۸/۵ درصد از پراکندگی نمرات همدلی جهت‌گیری‌شده به سمت دیگران را پیش‌بینی می‌کند. این یافته نشان‌دهنده آن است که هرچه میزان حمایت اجتماعی ادراک‌شده فرد از خانواده بیشتر باشد بیشتر امکان دارد که در مقیاس همدلی جهت‌گیری‌شده به سمت دیگران نیز نمره بالاتری کسب کند.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون برای دختران در جدول ۳ نشان داده شده که مبین آن است که همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران در دختران بوسیله حمایت اجتماعی ادراک شده از خانواده ($B=212$) با $(P<0/010)$ و $(F_{(1, 145)}=6/807)$ و معلمان ($B=174$) و $(P<0/032)$ و $(F_{(2, 144)}=5/835)$ پیش‌بینی می‌شود. این متغیرها به ترتیب حدود ۳٫۸ درصد و ۶٫۲ درصد از پراکندگی نمرات همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران را پیش‌بینی می‌کنند. این یافته بیانگر آن است که هرچه میزان حمایت اجتماعی ادراک شده فرد از خانواده و معلمان بیشتر باشد بیشتر امکان دارد که در مقیاس همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران نیز نمره بالاتری کسب کند.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون برای پسران در عامل دوم یعنی کمک‌رسانی در جدول ۳ آمده که بیانگر آن است که هیچ یک از ابعاد حمایت اجتماعی ادراک شده قادر نیستند به‌صورت معنی‌داری کمک‌رسانی را در پسران پیش‌بینی کنند.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون برای دختران در جدول ۳ نشان داد که کمک‌رسانی در دختران تنها بوسیله حمایت اجتماعی ادراک شده از خانواده ($B=0/189$) پیش‌بینی می‌شود ($P<0/022$) و $(F_{(1, 145)}=5/367)$. این متغیرها حدود ۲٫۹ درصد از پراکندگی نمرات کمک‌رسانی را پیش‌بینی می‌کنند. این یافته بیانگر آن است که هرچه میزان حمایت اجتماعی ادراک شده فرد از خانواده بیشتر باشد بیشتر امکان دارد که در مقیاس کمک‌رسانی نیز نمره بالاتری کسب کند.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون برای پسران در جدول ۳ آمده که نشان‌دهنده آن است که شخصیت جامعه‌پسند در پسران تنها بوسیله حمایت اجتماعی ادراک شده از خانواده ($B=294$) پیش‌بینی می‌شود ($P<0/000$) و $(F_{(1, 234)}=21/126)$. این متغیر حدود ۸٫۲ درصد از پراکندگی نمرات شخصیت جامعه‌پسند را پیش‌بینی می‌کند. این یافته نشان‌دهنده آن است که هرچه میزان حمایت اجتماعی ادراک شده فرد از خانواده بیشتر باشد بیشتر امکان دارد که در کل مقیاس شخصیت جامعه‌پسند نیز نمره بالاتری کسب کند.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون برای دختران در جدول ۳ نشان داده شده که مبین آن است که شخصیت جامعه‌پسند در دختران بوسیله حمایت اجتماعی ادراک شده از خانواده ($B=234$) با $(P<0/004)$ و $(F_{(1, 145)}=8/404)$ و معلمان ($B=179$) و $(P<0/027)$ و $(F_{(2, 144)}=6/830)$ پیش‌بینی می‌شود. این متغیرها به ترتیب حدود ۴٫۸ درصد و ۷٫۴ درصد از پراکندگی نمرات شخصیت جامعه‌پسند را پیش‌بینی می‌کنند. این یافته بیانگر آن است که هرچه میزان حمایت اجتماعی ادراک شده فرد از خانواده‌اش بیشتر باشد بیشتر امکان دارد که در مقیاس شخصیت جامعه‌پسند نیز نمره بالاتری کسب کند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده از خانواده، دوستان و معلمان با ابعاد شخصیت جامعه‌پسند در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنجند انجام شده است. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران در پسران تنها بوسیله حمایت اجتماعی ادراک شده از خانواده پیش‌بینی می‌شود. این یافته را می‌توان همسو با یافته‌های (ایبرلی و مونتمایر، ۱۹۹۹؛ به نقل از پادایلا-واکر و کریستینسن، ۲۰۱۰؛ استوکاس، سوییس، دیو، گویکولیا و سیمونز، ۱۹۹۹؛ داویدو و گروسیک، ۲۰۰۶) دانست.

زیرا وقتی والدین و اعضای خانواده در مورد فرزندان خود احساس نگرانی می‌کنند در واقع این را به فرزندان خود می‌فهمانند که آنها برایشان مهم هستند و حمایت همه‌جانبه را از آنان دارند و وقتی این امر را با همدلی به فرزندان خود منتقل می‌سازند فرزندان این حمایت خانواده خود را ادراک می‌کنند و ادراک حمایت از جانب خانواده به طور مستقیم بر بهزیستی ذهنی افراد تأثیر می‌گذارد و همین عامل سبب می‌شود که فرزندان همدلی را نسبت به اعضای خانواده در پیش گیرند و پرورش دهند و وقتی این احساس نگرانی و همدلی در مورد اعضای خانواده در آنان تقویت شد احتمال انتقال آن به خارج از خانواده نیز افزایش می‌یابد و سبب بروز رفتارهای جامعه‌پسند در رابطه با دیگران می‌شود.

در راستای یافته حاضر یو، آنک، لوح، فو و کار^۱ (۲۰۱۱) نشان دادند که رفتارهای والدین و ارتباط آنها با فرزندان در رشد همدلی آنها مؤثر است. همچنین تصور می‌شود که کیفیت گرمی والدین راجع به رابطه والد-کودک موجب ارتقاء حس کودکان از ارتباط با دیگران باشد. همگام با این مفهوم، رابطه مثبتی بین گرمی یا حمایت مادرانه و جامعه‌پسندی یا پاسخ همدلی/همدردی در کودکی و نوجوانی به دست آمده است (به عنوان مثال، کارلو، مستر، سمپر، تر و آرمنتا^۲، ۲۰۱۱؛ میکلیکاسکا، دوریز و ساننس^۳، ۲۰۱۱).

موریس و همکاران (۲۰۰۹) نیز دریافته‌اند که نگرش و تعامل منفی والدین با اختلالات رفتاری فرزندان، منجر به عملکرد ضعیف اجتماعی، تحصیلی و عاطفی آنها می‌شود. همچنین، شواهد حاکی از آن است که حمایت والدینی، بهترین پیش‌بینی‌کننده مشکلات عاطفی در نوجوانان و جوانان است (هلسن، ولبرگ و میوس^۴، ۲۰۰۳). زیرا با کاهش حمایت خانواده، نه تنها شاهد افزایش پرورش رفتارهای جامعه‌پسند نخواهیم بود بلکه برعکس رفتارهای ضداجتماعی نیز پرورش خواهند یافت.

نتایج تحلیل رگرسیون برای دختران نیز بیانگر آن است که همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران در دختران بوسیله حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده و حمایت اجتماعی ادراک‌شده از معلمان قابل پیش‌بینی است. که این امر در جنس مؤنث نیز باز ضمن نشان دادن نقش خانواده در رشد همدلی در فرزندان، همسو با نتایج پژوهش‌های (ایبرلی و مونتمایر، ۱۹۹۹؛ به نقل از پادیل-واکر و کریستینسن، ۲۰۱۰؛ استوکاس، سوسیسی، دیو، گویکولیا و سیمونز، ۱۹۹۹؛ داویدیو و گروسیک، ۲۰۰۶)، اهمیت ادراک حمایت اجتماعی فرزندان از والدین را نشان می‌دهد. عواطف مثبت، تشویق، تحسین، گرمی و عواطف فیزیکی خانواده با رفتارهای همدلانه در جوانی مرتبط است (آیزنبرگ و فایس، ۱۹۹۸). لذا احساس همدلی و حمایتی که فرد از خانواده دریافت می‌کند، پیش‌بینی‌کننده معنادار رضایت از زندگی است و به نظر می‌رسد همین عامل بر افزایش تعاملات اجتماعی و رفتارهای جامعه‌پسند افراد بویژه دختران مؤثر باشد.

والدین به حمایت از کودکان فراتر از دوران کودکی و نوجوانی ادامه می‌دهند، و اغلب حمایت ملموس اطلاعاتی و عاطفی را در طول دوران بلوغ و بزرگسالی فراهم می‌آورند (فینگرمن، میلر، بیردیت و زاریت، ۲۰۰۹). از طرفی دیگر معلمان نیز در ارائه حمایت‌های عاطفی و اطلاعاتی به دانشجویان نقش دارند زیرا گرمی معلمان به طور مثبت با همدلی/همدردی و رفتار جامعه‌پسند مرتبط شده است (لاکتر و پیانتا^۵، ۲۰۱۱؛ آیزنبرگ و همکاران، ۲۰۰۶). علاوه بر این، کیفیت رابطه (نزدیکی زیاد و تعارض کم) نیز به طور مثبت با رفتار جامعه‌پسند در ارتباط است (پالرمو، هانیس، مارتین، فایس و رایسر، ۲۰۰۷). و شاید همین جنبه عاملی برای پیش‌بینی همدلی بیشتر در

¹ Yeo, Ang, Loh, Fu & Karre

² Carlo, Mestre, Samper, Tur & Armenta

³ Miklikowska, Duriez & Soenens

⁴ Helesen, Vollebergh & Meeus

⁵ Luckner & Pianta

دانشجویان باشد. که این یافته با پژوهش‌های (وینزل، ۲۰۰۲؛ آیزنبرگ، کامرون، تریبون و دودیز، ۱۹۸۱؛ فلانری و همکاران، ۲۰۰۳) همسو و همخوان است.

از دیگر نتایج این پژوهش این است که در عامل کمک‌رسانی هیچ یک از ابعاد حمایت اجتماعی ادراک شده نمی‌تواند کمک‌رسانی را در پسران پیش‌بینی کند. اما نتیجه دیگر اینکه پیش‌بین کمک‌رسانی در دختران تنها حمایت اجتماعی ادراک شده از خانواده است. در تبیین این یافته به نظر می‌رسد ادراک حمایت اجتماعی شاید عامل مؤثری برای برانگیختن پسران برای کمک‌رسانی به دیگران نباشد و عوامل دیگری در این امر نقش بازی کنند اما در مورد دختران شاید دلیل تأثیرپذیری و وابستگی بیشتر آنان به خانواده ادراک حمایت از خانواده در رشد و توسعه کمک‌رسانی به دیگران مؤثرتر باشد. البته دلیل دیگر آن شاید این یافته آیزنبرگ و همکاران (۱۹۹۱) باشد که دختران نسبت پسران، تمایل بیشتری به انجام رفتارهای جامعه‌پسند مثل کمک کردن به دیگران دارند.

توان پیش‌بینی یک شخصیت جامعه‌پسند در پسران بوسیله حمایت اجتماعی ادراک شده از خانواده از دیگر نتایج این پژوهش است. اما جالب توجه اینکه داشتن یک شخصیت جامعه‌پسند در دختران بوسیله حمایت اجتماعی ادراک شده از خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده از معلمان پیش‌بینی می‌شود. این یافته نیز همسو با پژوهش‌های (ایبرلی و مونتمایر، ۱۹۹۹؛ به نقل از پادیل-واکر و کریستینسن، ۲۰۱۰؛ استوکاس، سوسیسی، دیو، گویکولیا و سیمونز، ۱۹۹۹؛ داویدیو و گروسیک، ۲۰۰۶) اهمیت نقش خانواده و والدین را در رشد و توسعه رفتارهای جامعه‌پسند نشان می‌دهد. زیرا پژوهش‌ها نشان داده‌اند که رفتار جامعه‌پسند در روابط نزدیک خانوادگی بیشتر از رفتار جامعه‌پسند نسبت به غریبه‌ها است و به احتمال زیاد با میل به حفظ روابط برانگیخته می‌شود (به عنوان مثال، آماتو، ۱۹۹۰؛ ایبرلی و مونتمایر، ۱۹۹۹؛ به نقل از پادیل-واکر و کریستینسن، ۲۰۱۰). اما اینکه ادراک حمایت اجتماعی از معلمان می‌تواند پیش‌بینی برای رفتار جامعه‌پسند در دختران باشد همسو با پژوهش‌های (وینزل، ۲۰۰۲؛ آیزنبرگ، کامرون، تریبون و دودیز، ۱۹۸۱؛ فلانری و همکاران، ۲۰۰۳) اهمیت نقش معلمان و اساتید را برای درک این مهم روشن می‌سازد که معلمان می‌توانند چه جایگاه مهمی برای تأثیرگذاری در شکل دادن رفتار و شخصیت جامعه‌پسند دانشجویان دختر داشته باشند. حتی پژوهشگران دیگر (برای مثال، بار و هیگینز^۱ - دیلساندرو^۱، ۲۰۰۷) گزارش دادند که ادراکات مثبت از فرهنگ مدرسه با سطوح نسبتاً بالایی از همدردی نوجوانان مرتبط بود. ادراکات جوانان از تجارب یادگیری مشارکتی در کلاس درس نیز به طور مثبتی با رفتارهای جامعه‌پسندشان در ارتباط بوده است (چوی، جانسون و جانسون^۲، ۲۰۱۱).

ادراک حمایت اجتماعی می‌تواند با ایجاد عزت نفس، احساس خودارزشمندی و بهزیستی ذهنی بر غنی‌سازی شبکه‌های حمایتی و بهبود تعاملات اجتماعی بر افزایش رفتارهای جامعه‌پسند تأثیر بگذارد لذا توجه به این مهم در دانشجویان حائز اهمیت فراوان است. از این رو، نتایج پژوهش حاضر در مجموع اهمیت حمایت ادراک شده از خانواده را خاطر نشان می‌سازد و اینکه چقدر والدین و اعضای خانواده می‌توانند در رفتارها و شخصیت فرزندان تأثیرگذار باشند. اما نکته جالب توجه اینکه، برخلاف مطالعات متعدد (به طور مثال، وینزل، ۲۰۱۴؛ وینزل، بیکر و راسل، ۲۰۱۲؛ وینزل، بتل، راسل و لونی، ۲۰۱۰؛ فایسیس، هانیش، مارتین، ماس و ریسینگ، ۲۰۱۲؛ فوجی ساوا و همکاران، ۲۰۰۸؛ وینزل، بری و کالدول، ۲۰۰۴) که نقش دوستان و همسالان را در رفتارهای جامعه‌پسند نشان داده‌اند حمایت اجتماعی ادراک شده از دوستان نتوانست هیچ یک از ابعاد همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران، کمک‌رسانی و یا داشتن شخصیت جامعه‌پسند را چه در دختران و چه در پسران پیش‌بینی کند و این نیاز به پژوهش بیشتر در این زمینه را روشن‌تر می‌سازد. همچنین، متغیرهای جمعیت‌شناختی در این پژوهش مورد بررسی قرار نگرفت که امید است در پژوهش‌های آتی مورد توجه قرار گیرد.

¹ Barr & Higgins-D'Alessandro

² Choi, Johnson & Johnson

منابع

- صفاری‌نیا، مجید؛ و باجلان، فاطمه. (۱۳۹۰). *اعتباریابی و هنجارسازی پرسشنامه شخصیت جامعه‌پسند*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده. دانشکده علوم انسانی. دانشگاه پیام‌نور تهران جنوب.
- یاراحمدی، یحیی. (۱۳۹۰). *بررسی و تعیین الگوهای ارتباطی بین ادراک حمایت و باورهای خودکارآمدی با پیشرفت تحصیلی*. دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج. طرح پژوهشی چاپ نشده.
- Barr, J. J., & Higgins-D'Alessandro, A. (2007). Adolescent empathy and pro-social behavior in the multidimensional context of school culture. *Journal of Genetic Psychology, 168*(3), 231–250.
- Buhl, H. M. (2009). My mother: My best friend? Adults' relationships with significant others across the lifespan. *Journal of Adult Development, 16*, 239–249.
- Carlo, G., Mestre, M. V., Samper, P., Tur, A., & Armenta, B. E. (2011). The longitudinal relations among dimensions of parenting styles, sympathy, pro-social moral reasoning and prosocial behaviors. *International Journal of Behavioral Development, 35*, 116–124.
- Choi, J., Johnson, D. W., & Johnson, R. (2011). Relationships among cooperative learning experiences, social interdependence, children's aggression, victimization, and pro-social behaviors. *Journal of Applied Social Psychology, 41*(4), 976–1003.
- Davidov, M., & Grusec, J. E. (2006). Untangling the links of parental responsiveness to distress and warmth to child outcomes. *Child Development, 77*, 44 – 58.
- Demetriou, H., & Hay, D. F. (2004). Toddlers' reactions to the distress of familiar peers: The importance of context. *Infancy, 6*, 299 – 318.
- Dunn, J., & Munn, P. (1986). Siblings and the development of pro-social behavior. *International Journal of Behavioral Development, 9*, 265 – 284.
- Eisenberg, N., Cameron, E., Tryon, K., & Dodez, R. (1981). Socialization of pro-social behavior in the preschool classroom. *Developmental Psychology, 17*, 773 – 782.
- Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1998). Socialization and mothers' and adolescents' empathy related characteristics. *Journal of Research on Adolescence, 3*(2), 171-191.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). Pro-social behavior. In N. Eisenberg (Ed.), *Social, emotional, and personality development*. Volume 3 of the *Handbook of child psychology* (6th ed., pp. 646–718). Editors-in-Chief: W. Damon & R. M. Lerner. Hoboken, NJ: Wiley.
- Eisenberg, N., Miller, P.A., Shell, R., McNally, S., & Shea, C. (1991). Pro-social development in adolescence: A longitudinal study. *Development Psychology, 27*, 849-857.

- Fabes, R. A., Hanish, L. D., Martin, C. L., Moss, A., & Reesing, A. (2012). The effects of young children's affiliations with pro-social peers on subsequent emotionality in peer interactions. *British Journal of Developmental Psychology*, 30(4), 569–585.
- Fingerman, K., Miller, L., Birditt, K., & Zarit, S. (2009). Giving to the good and the needy: Parental support of grown children. *Journal of Marriage and Family*, 71, 1220–1233.
- Flannery, D. J., Vazsonyi, A. T., Liau, A. K., Guo, S., Powell, K. E., Atha, H., & et al. (2003). Initial behavior outcomes for the Peace Builders universal school-based violence prevention program. *Developmental Psychology*, 39, 292 – 308.
- Fujisawa, K. K., Kutsukake, N., & Hasegawa, T. (2008). Reciprocity of pro-social behavior in Japanese preschool children. *International Journal of Behavioral Development*, 32(2), 89–97.
- Grusec, J. E., Goodnow, J. J., & Cohen, L. (1997). Household work and the development of children's concern for others. *Developmental Psychology*, 32, 999 – 1007.
- Gülaçti, F. (2010). The Effect of Perceived Social Support on Subjective Well-being, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 3844-3849.
- Haselager, G. J. T., Hartup, W. W., van Lieshout, C. F. M., & Riksen-Walraven, J. M. A. (1998). Similarities between friends and non-friends in middle childhood. *Child Development*, 69, 1198 – 1208.
- Hastings, P. D., McShane, K. E., Parker, R., & Ladha, F. (2007). Ready to make nice: Parental socialization of young sons' and daughters' pro-social behaviors with peers. *Journal of Genetic Psychology*, 168, 177 – 200.
- Hastings, P. D., Rubin, K. H., & DeRose, L. (2005). Links among gender, inhibition, and parental socialization in the development of pro-social behavior. *Merrill-Palmer Quarterly*, 51, 467 – 493.
- Helesen, M., Vollebergh, W. & Meeus, W. (2003). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(3), 319-335.
- Kerr, M., Beck, K., Shattuck, T., Kattar, C., & Uriburu, D. (2003). Family involvement, problem and pro-social behavior outcomes of Latino Youth. *American Journal of Health Behavior*, 27, 55 – 65.
- Lam, C. B., Solmeyer, A. R., & McHale, S. M. (2012). Sibling relationships and empathy across the transition to adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(12), 1657–1670.

- Lang, F. R., Wagner, J., & Neyer, F. J. (2009). Interpersonal functioning across the lifespan: Two principles of relationship regulation. *Advances in Life Course Research, 14*, 40–51.
- Lindsey, E. W., Colwell, M. J., Frabutt, J. M., Chambers, J. C., & MacKinnon-Lewis, C. (2008). Mother-child dyadic synchrony in European American and African American families during early adolescence. *Merrill-Palmer Quarterly, 54*, 289 – 315.
- Luckner, A. E., & Pianta, R. C. (2011). Teacher-student interactions in fifth grade classrooms: Relations with children's peer behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology, 32*(5), 257–266.
- McGuire, K. D., & Weisz, J. R. (1982). Social cognition and behavior correlates of preadolescent chum ship. *Child Development, 53*, 1478 – 1484.
- Miklikowska, M., Duriez, B., & Soenens, B. (2011). Family roots of empathy-related characteristics: The role of perceived maternal and paternal need support in adolescence. *Developmental Psychology, 47*(5), 1342–1352.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Mayors, S. & Robinson, L. R. (2009). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Soc Dev, 16*(11), 361-88.
- Newton, E. K., Laible, D., Carlo, G., Steele, J. S., & McGinley, M. (2014). Do sensitive parents foster kind children, or vice versa? Bidirectional influences between children's pro-social behavior and parental sensitivity. *Developmental Psychology, 50*(6), 1808–1816.
- Nickerson, A. B., Mele, D., & Princiotta, D. (2008). Attachment and empathy as predictors of roles as defenders or outsiders in bullying interactions. *Journal of School Psychology, 46*(6), 687–703.
- Padilla-Walker, L. M., & Christensen, K. J. (2011). Empathy and self-regulation as mediators between parenting and adolescents' pro-social behavior toward strangers, friends, and family. *Journal of Research on Adolescence, 21*(3), 545–551.
- Padilla-Walker, L., Harper, J. M., & Jensen, A. C. (2010). Self-regulation as a mediator between sibling relationship quality and early adolescents' positive and negative outcomes. *Journal of Family Psychology, 24*(4), 419–428.
- Palermo, F., Hanish, L. D., Martin, C. L., Fabes, R. A., & Reiser, M. (2007). Preschoolers' academic readiness: What role does the teacher-child relationship play? *Early Childhood Research Quarterly, 22*(4), 407–422.
- Singer, J. L., & Singer, D. G. (1998). Barney friends as entertainment and education: Evaluating the quality and effectiveness of a television series for preschool children. In J. K. Asamen & G. L. Berry (Eds.), Research

- paradigms, television, social behavior(pp.305-367). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Stukas, A., Switzer, G., Dew, M., Goycoolea, J., & Simmons, R. (1999). Parental helping models, gender, and service learning. *Journal of Prevention and Intervention in the Community*, 18, 5 – 18.
- Taylor, S. E., Sherman, D.; Kim, H. S.; Jarcho, J.; Takagi, K.; & Dunagan, M, S. (2004). Culture and social support: Who seeks it and why? *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 3.
- Warden, D., & Mackinnon, S. (2003). Pro-social children, bullies and victims: An investigation of their socio-metric status, empathy and social problem - solving strategies . *British Journal of Developmental Psychology*, 21, 367 – 385.
- Wentzel, K. R. (2002). Are effective teachers like good parents? Teaching styles and student adjustment in early adolescence. *Child Development*, 73, 287 – 301.
- Wentzel, K. R., Barry, C. M., & Caldwell, K. A. (2004). Friendships in middle school: Influences on motivation and school adjustment. *Journal of Educational Psychology*, 96, 195 – 203.
- Wentzel, K. R. (2014). Pro-social behavior and peer relations in adolescence. In L. Padilla-Walker & G. Carlo (Eds.), *the multidimensionality of pro-social behavior: Biological, socialization, and contextual perspectives* (pp. 178–200). Oxford, England: Oxford University Press.
- Wentzel, K. R., Baker, S. A., & Russell, S. L. (2012). Young adolescents' perceptions of teachers' and peers' goals as predictors of social and academic goal pursuit. *Applied Psychology: An International Review*, 61(4), 605–633.
- Wentzel, K. R., Barry, C. M., & Caldwell, K. A. (2004). Friendships in middle school: Influences on motivation and school adjustment. *Journal of Educational Psychology*, 96(2), 195–203.
- Wentzel, K. R., Battle, A., Russell, S. L., & Looney, L. B. (2010). Social supports from teachers and peers as predictors of academic and social motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 35(3), 193–202.
- Whiting, B. B., & Whiting, J. W. M. (1975). *Children of six cultures: A psycho-cultural analysis*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Yeo, L. S., Ang, R. P., Loh, S., Fu, K. J., & Karre, J. K. (2011). *Pro-social development*. In W. Damon & N. Eisenberg, *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development*. New York: Wiley, 3, 701-778.